

Mikä ihmeen monimuotogradu?

Terhi Skaniakos

MIKÄ IHMEEN MONIMUOTOGRADU?
Terhi Skaniakos

MIKÄ IHMEEN MONIMUOTOGRADU?

Terhi Skaniakos

Jyväskylän yliopisto

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

PL 35 (JT)

40014 Jyväskylän yliopisto

Kansi: Janne Suhonen

Taitto: Juha Teppo

Jyväskylän yliopiston taide- ja kulttuuriaineiden muuntokoulutuksen julkaisu 3 / Artes Liberales

Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 2004

ISBN 951-39-1737-1

ISSN 1459-4390

SISÄLLYSLUETTELO

<i>Alkusanat</i>	5
<i>1. Lähtökohdat</i>	7
1.1 <i>Muuntokoulutus ja uudet gradumuodot</i>	7
1.2 <i>Tutkimelman viisi vaihtoehtoa ja Mega Gee</i>	8
<i>2. Tavoitteet ja toimintatavat</i>	11
2.1 <i>Tavoitteet</i>	11
2.2 <i>Toimintatavat ja prosessi</i>	11
<i>3. Selvityksessä käytetty aineisto</i>	13
3.1 <i>Kirjallisuus</i>	13
3.2 <i>Muiden oppilaitosten ohjeet</i>	16
3.3 <i>Haastattelut ja pro gradut</i>	18
<i>4. Selvityksen yhteenveto</i>	20
4.1 <i>Kansiogradusta monimuotograduksi</i>	20
4.2 <i>Monimuotogradu</i>	20
4.3 <i>Laajuus</i>	22
4.4 <i>Ohjaus ja suunnittelu</i>	23
4.5 <i>Yleisiä viitekehyksiä</i>	24
4.6 <i>Muoto</i>	25
4.7 <i>Arviointi</i>	26
4.8 <i>Monimuotogradu ja humanistisen tiedekunnan määritelmät</i>	26
<i>5. Mihin ja miksi monimuotograduja tarvitaan?</i>	27
<i>Lähteet</i>	33
<i>Liite 1. Esimerkkejä Monimuotograduista</i>	

Ymmärryksen luomisprosessi opinnäytteenä

Opinnäytetyön käsitteeseen liittyy oletuksia, jotka koetaan tärkeiksi akateemisuuteen liittyvinä arvoina. Osalle oletuksista löytyy perustelu tieteenalan tai laitoksen traditioiden kautta ilman tieteellistä näyttöä oletuksen tai vaatimuksen välttämättömyydestä. Tällaisten rituaalistuneiden perinteiden noudattaminen tuskin kuuluu kriittiseksi ja analyttiseksi itseään kutsuvan akateemisen yhteisön hyveisiin. Opinnäytetyön käsitteen kriittinen tarkastelu on välttämätöntä. Tässä akateemisen asiantuntijuuden kasvun kannalta merkittävässä opintojen vaiheessa on perusteltua poistaa kahlitsevia rituaaleja ja tukea tieteellisen luovuuden kehitystä.

Jyväskylän yliopiston taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos on tunnistanut pro gradu tutkielmiin liittyviä ongelmia ja ryhtynyt aktiivisesti etsimään niihin kriittisen tieteellisen ja taiteellisen ajattelun kehittymistä tukevia ja akateemisia arvoja kunnioittavia ratkaisuja. Työtä on tehty huolellisesti kysellen ja haastatellen, kirjallisuuteen paneutuen ja havaintoja kriittisesti tulkiten. Kädessäsi olevaa julkaisua voi pitää ratkaisujen etsinnän väliraporttina, selvityksenä kokemuksista ja käsityksistä koskien vaihtoehtoja perinteiselle pro gradu -tutkielmalle taide- ja kulttuuriaineissa

Jotain vanhaa ja uutta on löydetty ja kirjoittaja perustelee löydöksensä, mutta onko siinä vielä kaikki? Onko jotain jäänyt huomaamatta? Miten monimuotogradun voi toteuttaa käytännössä? Kirjoittaja jättää myös kysymyksiä ilmaan.

Julkaisun haastattelut ja päätelmät kuvastavat uusien ratkaisujen etsinnästä huolimatta pro gradu -tutkielmiin yleisesti liitettyä käsitystä graduprosessin sijoitumisesta vain opintojen loppuvaiheeseen. Kannattaisiko tuokin perinne asettaa kyseenalaiseksi? Voisiko akateemisen asiantuntijuuden kehittymisen prosessin ajatella olevan koko opintojen aikainen, hitaasti kehittyvä ymmärryksen luomisprosessi, jota kuvattaisiin monimuotogradun tausta-aineistona? Ymmärrystä ja hankittuja tietoja sovellettaisiin ongelman tai tehtävän määrittelyyn ja edelleen sen ratkaisuun pro gradussa. Opintojen alkuvaiheessa olevan opiskelijan tietojen vähäisyys ei suinkaan tarkoita sitä, että hän ei kykenisi loogiseen ja kriittiseen ajatteluun. Oppimisen määrittäminen tutkimusprosessina avaa näköalan, johon monimuotogradu tai oikeammin graduksi kasvava portfolio sopii hyvin - vai sopiiko? Miksi?

Jari Rantamäki

1. Lähtökohdat

1.1 Muuntokoulutus ja uudet gradumuodot

Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella aloitettiin vuonna 2001 Artes Liberalesin taide- ja kulttuuriaineiden muuntokoulutus ”Kulttuuri, tiede ja teknologia”, jossa yhtenä lähtökohtana oli opiskelijoiden oppiaineen asiantuntijuuden ja teknologisen asiantuntijuuden lisääminen ja rakentaminen, ja sitä kautta valmistumisen ja työllistymisen tukeminen. Opiskelijoiden opintoihin kuuluu projektityöskentelyä, jonka ajateltiin olevan yksi tapa tukea asiantuntijuutta. Koulutuksessa haluttiin myös tuoda esiin portfolioajattelua ja sen hyödyntämistä asiantuntijuuden rakentamisessa. Projektit ja portfolio haluttiin tehdä näkyviksi myös opinnäytetöissä.

Uusien gradumuotojen nostaminen perinteisen monografiagradun rinnalle ei ole uusi ajatus. Sixten Ringbom kirjoitti jo vuonna 1989 Helsingin sanomissa aiheesta ”Artikkeligradu sopisi opiskelun lopputyöksi” (11.11.1989, s.33). 1990-luvun puolivälin aikoihin ilmestyi muutamia kokoomateoksia, joissa pohdittiin vaihtoehtoisten gradujen mahdollisuutta ja merkitystä.¹

Jyväskylän yliopiston humanistisessa tiedekunnassa uusien pro gradu -tutkielmamuotojen virallistaminen aloitettiin vuonna 2001. Samoihin aikoihin muuntokoulutuksen alkuvaiheiden kanssa oli myös muissa aineissa tarvetta laajentaa pro gradu- työn määritelmää, näin esim. englannin kielen oppiaineessa. Yhteensä näitä pro gradu -tutkielman eri muotoja on viisi (5), joista yksi on artikkeligradu ja yksi ns. kansiogradu.² Näin uudet gradumuodot tulivat virallisesti näkyviksi.

Tehtäväni kansiogradu-projektissa on ollut selvittää mikä ja mitä kansiogradu on ja voisi olla. Toimenanto tähän projektiin sovittiin yhdessä suunnittelija Tellervo Helinin ja suunnittelija Juha Tepon kanssa työsuhteen alkaessa 1.10.2003. Keskeisimmäksi tehtäväksi sovittiin pyrkimys konkreettisuuteen ja myös selkeiden, tosin ei kategoristen ohjeiden tuottaminen opiskelijoita ja ohjaajia varten. En ole pyrkinyt siis luomaan tiukkaa matriisia sille, mitä kansiogradu on tai voi olla, vaan piirtämään suuntaviivoja sille, millaisia tutkielmia on tehty ja millaisia keskeisiä elementtejä niihin sisältyy. Tavoitteena on myös saada kuva siitä, mikä kansiogradussa on keskeisestä tieteellisen opinnäytetyön näkökulmasta.

Työni on kestänyt neljä kuukautta ajalla 1.10.2003 – 31.1.2004, jolloin toimin osa-aikaisena suunnittelijana (25h/vko) Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen muuntokoulutuksessa. Työsuhteeni jatkuu tämän jälkeenkin graduhautomo-projektin suunnittelussa, jonka kanssa kansiogradun www-sivujen toteutus menee osittain päällekkäin.

1.2 Tutkielman viisi vaihtoehtoa ja Mega Gee

Aloitin kansiogradu-projektini kahdesta peruslähtökohdasta: humanistisen tiedekunnan hyväksymistä uusista tutkielmamuodoista (2001 ja 2002), ja Riitta Koikkalaisen Oplaa-hankkeena toteuttamasta Mega Gee –projektista (2002), jossa hän tekemiensä haastateluaineistojen pohjalta selvitti niin sanotun kansiogradun mahdollisuuksista humanistisissa oppiaineissa. Uusimuotoiset tutkielmat tulivat vaihtoehtoiksi perinteisen monografigradun rinnalle.

Tiedekunnan hyväksymät uudet pro gradu –määritelmät pitävät sisällään kaikkiaan viisi (5) eri tutkielman vaihtoehtoa.³

1. Tieteellinen tutkielma tutkimusraportin muodossa

- vastaa lähinnä perinteistä rajalliseen tutkimusprojektiin perustuvaa gradua

- tarkoitus: jonkin tieteenalan / tutkimusalueen kysymyksenasettelun pohjalta valitun tutkimusongelman tai -kysymyksen selvittäminen
- tutkimustehtävä voi olla luonteeltaan teoreettinen (aiempaa teoriaa ja tutkimusta arvioiva ja kehittävä) tai empiirinen (itse valittuun tai kerättyyn aineistoon perustuva)
- vaatii tieteenalan tuntemusta, kykyä hahmottaa ja rajata tutkimuskysymys tai -ongelma sekä käsitellä sitä soveltuvien tieteellisten menetelmien avulla
- voi perustua esimerkiksi aiempaan kurssityöhön tai proseminaarityöhön tai voi olla osa laajempaa tutkimushanketta (laitoksen projektit)

2. Artikkeligradu (artikkelikokoelma ja yhteenvedo)

- yhteenvedossa tulee esittää tiivistelmä ja perustelut sille, miten artikkelit muodostavat riittävän yhtenäisen ongelmakokonaisuuden

3. Tutkimusalueen tai tutkimusongelman kirjallisuuden arvioiva kartoitus

- kirjallisiin (ja muihin, esim. www) lähteisiin perustuva kriittinen arvio ja tiivistelmä tietyllä alueella tehdystä tutkimuksesta tai tiettyyn kysymykseen tai ongelmaan liittyvän tutkimuksen kriittinen kartoitus
- edellyttää perehtymistä tutkimusalueeseen ja sen teorioihin ja metodeihin sekä kykyä eritellä ja arvioida tutkimuksen tuottamaa tietoa valitusta näkökulmasta

- voi olla esim. osa laajempaa tutkimushanketta, jolloin arvioiva kartoitus palvelee hankkeen tavoitteita
- voi perustua myös käytännölliseen ongelmaan (esim. kielenopetukseen liittyvät kysymykset), jolloin tarkoituksena on etsiä ja arvioida tähän kysymykseen liittyvää tietoa opetuksen kehittämisen näkökulmasta
- täydentämällä kartoituksen tutkimusmateriaalia (esim. alkuperäislähteillä) voi aiheesta jatkaa liseniaatintutkimukseen ja väitöskirjaan

4. Oman työn tutkimus tai työnäyte, ”kansiogradu”

- ammatillisesta näkökulmasta valitun tehtävän toteuttaminen ja arviointi (esim. opetuspaketti, opetuskokeilu, koulutusmateriaalin suunnittelu ja sovellus, käännöstehtävä, ammatillisten tekstien tuottaminen ja arviointi, työtilanteiden ja -käytänteiden tutkimus ja kehittäminen, toiminta- tai interventiotutkimus jne.)
- edellyttää perehtymistä sekä ammatillisen tehtävän lähtökohtiin ja taustaan (teoreettinen viitekehys ja aiempi tutkimus) että käytäntöön ja kykyä punnita erilaisia vaihtoehtoisia tapoja lähestyä tehtävää
- edellyttää myös kykyä arvioida tehtävään liittyvää tietoa ja käyttää sitä hyväksi valitun tehtävän toteuttamisessa
- kansiogradussa voi olla kirjattuna työn eri vaiheita loppuraportteineen

5. Yhdistetty kirjallinen ja digitaalinen tai perinteistä kuvaa, ääntä tai muita esitysmuotoja hyödyntävä pro gradu

- muuta kuin perinteistä kirjallista esitysmuotoa hyödyntävässä pro gradussa tulee aina olla kirjallinen osuus, jossa selostetaan työn kokonaisuus ja tekninen toteutus ja joka muilta osin noudattaa jonkin edellä mainitun gradutyypin raportointia. Myös muun osuuden tulee olla jollain menetelmällä tallennettavissa.

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen ja erityispedagogiikan laitoksen yhteistyössä vuonna 2001 aloitetun Mega Gee –projektin keskeisenä tavoitteena oli asiantuntijuuteen kasvun tukeminen. Tätä tukee portfolio-työskentely, jonka katsottiin tarjoavan mielekkään graduvaihtoehdon ja välineen ammatilliseen kasvuun. Tavoitteena oli muodostaa toimintamalleja ja yleisopas www-ympäristöön. Lisäksi projektilla oli mentorointiin liittyviä tavoitteita. Lähtökohtana oli myös projektien ja portfolio-työskentelyn sisällyttäminen opintojen kokonaisvaltaisen suunnittelun ja HOPS:n avulla.

Riitta Koikkalainen tuotti projektista raportin, jossa esitellään sen tulokset.⁴ Projekti toteutettiin kahtena informanttikierroksena, joissa haastateltiin yliopiston henkilökuntaa. Lisäksi materiaalina käytettiin kirjal-

lisuutta. Käytän raporttia oman selvitykseni tukena. Vaikka Mega Gee –projektissa lähdettiin liikkeelle portfolio-gradu termin käytöstä, vaihtui se tutkimuksen alkuvaiheessa kansiograduksi.

”Ensimmäisen kierroksen haastattelujen ja kirjallisuuteen tutustumisen perusteella päädyin käyttämään varsinaisessa kyselyssäni sanaa kansiogradu sanan portfolio-gradu sijasta. Syitä on kaksi: Ensinnäkin humanistinen tiedekunta oli jo ottanut sanan käyttöön, ja toiseksi, portfolio-sana miellettiin sinänsä tärkeään itserefleksioon, enemmän päiväkirjanomaiseen itseen kääntyväksi pohdinnaksi, joka ei informanttien mukaan sellaisenaan täytä opinnäytteeltä vaadittavia tieteellisiä kriteerejä. Sana kansiogradu vaikutti olevan helpommin hahmotettavissa ja mielletävissä myös akateemisen opinnäytteen tekemisen tavaksi.” (Koikkalainen 2003)

Lähtökohtana tälle kansiogradu-selvitykselle ovat olleet siis humanistisen tiedekunnan määrittelemät gradumuodot ja Mega Gee –projekti. Jo alkuvaiheessa käsitteitä ja määritteitä leimasi päällekkäisyys ja sekavuus, jota raportissani yritän jäsentää ja selkiyttää.

2. Tavoitteet ja toimintatavat

2.1 Tavoitteet

Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa tällä hetkellä käytössä olevia graduvaihtoehtoja ja -käsitteitä, sekä niiden määritelmiä. Lisäksi tavoitteena oli saada kuva kansiograduista tekevien opiskelijoiden ajatuksista ja käsityksistä kansiongradun sisällöstä ja muodosta. Käsitteiden myös graduvaihtoehtoihin liittyvää kirjallisuutta ja materiaalia.

Selvityksen pohjalta olen tuottanut monimuotograduisista www-ohjeistuksen. Sen tarkoituksena on helpottaa opiskelijoita ymmärtämään, mikä monimuotogradu on, ja minkälaisia asioita siihen voi liittyä. Ohjeisto voi toimia myös ohjauksen apuvälineenä. Tein selvityksen pohjalta myös kansiongradua esittelevän posterin, joka esitettiin aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisessa 12.-13.2.2004.⁵ Lisäksi tarkoituksena on myöhemmin kirjoittaa artikkeleita opetuksen ja kasvatuksen alan aikakausjulkaisuihin. Niiden avulla voidaan jakaa tietoa, mutta toivottavasti myös lisätä tiedekuntien ja yliopistojen välistä yhteistyötä ja kehittämistyötä. Armi Oinosen kansiongradua ja Sari Wuorisen perinteistä projektiin pohjautuvaa gradua käsittelevä artikkeli

julkaistiin Jyväskylän yliopiston omassa Tiedonjyvä-tiedotuslehdessä joulukuussa 2003.

2.2 Toimintatavat ja prosessi

Olemassa olevien aineistojen, humanistisen tiedekunnan ohjeiden ja Mega Gee –projektiraportin lisäksi keräsin omaa aineistoa. Kokemuksellista tietoa keräsin opiskelijoilta ja ohjaajilta henkilökohtaisten haastattelujen ja sähköpostin kautta.

Etsin muiden oppilaitosten käytänteitä, ohjeita ja muita materiaaleja pääasiassa www-sivujen kautta, sekä joidenkin henkilökohtaisten yhteydenottojen kautta. Samoin kartoitin muiden Jyväskylän yliopiston laitosten käyttämiä ohjeita ja materiaaleja. Pyrin löytämään konkreettisia esimerkkejä perinteisestä monografiagradusta poikkeavista oppinnäytetöistä eri oppiaineista. Lisäksi tutustuin muuhun ohjaamiseen liittyvään kirjallisuuteen.

Kaiken kaikkiaan selvitysprosessia voisi kuvata laadullisen tutkimuksen tapaan enemmänkin palapelin kokoamiseksi kuin selkeän ja vaiheistetun menetelmän soveltamiseksi käytäntöön. Aineistoa on kokoajan kerätty ja hankittu tilanteiden ja mahdollisuuksien mukaan. Käsitykseni siitä, mitä kansiongradu on tai voi

olla perustuu tähän aineistoon, jota tässä raportissa mahdollisimman kattavasti esittelen. Teen aineistosta yhteenvedon, joka on esitetty luvussa neljä. Prosessin aikana olen pyrkinyt olemaan avoin ja kuulemaan eri tahojen näkemyksiä siitä, mikä ja mitä kansiogradu voi olla. Joka tapauksessa tämä selvitys ei kata kaikkia näkemyksiä tai tietoa, vaan on yksi katsaus tämän hetkiseen tilanteeseen. Selvitystä voi toivottavasti täydentää tämän jälkeenkin.

3. Selvityksessä käytetty aineisto

Aloittaessani selvitystyön lähtökohtiani olivat Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan hyväksymät pro gradun määritelmät ja Riitta Koikkalaisen vuonna 2002 tekemän selvityksen loppuraportti ”Kansiogradun mahdollisuuksista humanistisissa oppiaineissa”. Loka- ja marraskuussa keskityin pääasiallisesti hakemaan myös muuta asiaan liittyvää aineistoa, jota olen täydentänyt vielä joului- ja tammikuunkin aikana.

Materiaalin voi jakaa kolmeen ryhmään:

1. *opinnäytetöitä koskeva kirjallisuus ja muu julkaistu materiaali (artikkelit),*
2. *muiden oppilaitosten opinnäytetöitä koskevat ohjeistukset, jotka on pääasiallisesti haettu www-sivujen kautta, ja*
3. *opiskelijoita ja ohjaajia haastatteleamalla kerätty aineisto ja pro gradut.*

Kerron seuraavassa lyhyesti, mitä kukin aineistoryhmä piti sisällään. En kuitenkaan pura sisältöjä auki kokonaisuudessaan, vaan palaan niihin myöhemmin yhteenvedossa (Luku 4.).

3.1 Kirjallisuus

Pro gradu –tutkielmista on kirjoitettu useita opiskelijoille suunnattuja oppaita. Osa näistä sisältää virallisempia ohjeistuksia siitä, millainen pro gradu -työn tulee sisällöllisesti ja rakenteellisesti olla, jotta se täyttäisi tieteellisen opinnäytetyön kriteerit. Useat opukset lähestyvät tutkielman tekemistä prosessin näkökulmasta ja mahdollisimman käytännönläheisesti. Tavoitteena on madaltaa gradukynnystä ja helpottaa työn tekemistä. Erilaiset ongelmat pro gradu –tutkielmien kanssa ovat yksi keskeinen opintoja viivästyttävä tekijä. Näissä ”graduoppaissa” keskitytään kuitenkin vain perinteisen monografiogradun tarkasteluun.

Selvitykseni kannalta relevanttia kirjallisuutta löytyi jonkin verran. Näistä ”graduoppaista” selvitykseni liittyvä oli Juha Hakalan teos *Opinnäyte luovasti. Kehittämis- ja tutkimustyön opas.* (1998). Kirjassa haetaan vaihtoehtoja ”tieteelliselle” tutkielmalle lähinnä projektityön kautta. Kirja painottuu kuitenkin voimakkaasti ammattikorkeakoulujen ja opistoasteen lopputöiden vaatimuksiin eikä ole sellaisenaan soveltuva yliopistojen opinnäytetöiden pohjaksi. Hakalan uusimmassa kirjassa *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille* (2004) kuvattu opinnäyte tulee lähemmäksi yliopistojen tutkiel-

maa. Hän kuvaa opinnäytteen tekemisen ongelmanratkaisuprosessiksi, jolla on kaksi muotoa, tutkimus- tai kehittämistyö.

Ammattikorkeakouluille on myös suunnattu uusi teos *Toiminnallinen opinnäytetyö* (Vilkki & Airaksinen 2003). Lähtökohtana on arjen osaamisen ja kokemuksen sanallistaminen, sen muuttaminen analyysin kautta tiedoksi. Työtä ohjaa toimintasuunnitelma, joka vastaa lähinnä yliopiston tutkimussuunnitelmaa/ gradusuunnitelmaa. Keskiössä on ammatillisuus, mutta teorian suhdetta käytäntöön korostetaan. Kirjassa kuvataan hyvin toiminnallisiin opinnäytetöihin kuuluva prosessinäkökuuma ja todennetaan sen näkyminen myös opinnäytetyön tekstissä. Tämä on alue, josta tietoa löytyy vielä aika vähän.

Kirjassa käsitellään lyhyehkösti erikseen portfolio ja projektityö opinnäytteitä. Portfolion ideana on antaa näyttö oman koulutus- ja ammattialan asiantuntijaosaamisesta. Portfolio on prosessorientoitunut tapa tarkastella osaamista ja oppimista. Siihen tulee kuitenkin sisältyä aiheeseen liittyvä tietoperusta, joka nojaa lähteisiin ja kirjallisuuteen. Portfolio voi olla yhdistetty projektiin, jolloin se sisältää siihen kuuluvia kirjallisia, kuvallisia tai sähköisiä töitä. Portfolio-työskentelyn

keskeiset elementit näkyvät myös opinnäytetyössä: opiskelija selostaa ja arvioi omaa opiskeluprosessia ja sen onnistumista, todentaa omaa osaamistaan ja asettaa jatkotavoitteita. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 46-47.)

Projektiopinnäytteessä on oleellista tuntee projektinhallinta ja projektityöskentelyn periaatteet. Opinnäytetyöhön sisältyy projektin dokumentit, suunnitelmat ja raportit. Yliopiston kontekstissa ”projektikansion” voisi yhdistää esim. tieteelliseen artikkeliin. Ongelmaksi nostetaan laajuus, projekteista tulee helposti liian laajoja suhteessa opinnäytetyön laajuuteen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 47-50)

Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen professori Heikki Ruismäki on kirjoittanut artikkelin *Näkökulmia tutkielmaopintojen kehittämiseen ja uudentyyppisiin musiikkikasvatuksen tutkielmiin* (1996). Ruismäki esittää uudentyyppisiä, monimuotoisia tutkielmatyyppejä suomalaisen musiikkikasvatukseen. Ne ovat samalla linjalla seuraavassa kohdassa 3.2 käsiteltävän Oulun kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen yksikön gradu vaihtoehtojen kanssa.

Kirjassa *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot* (1995) käsitellään konkreettisella ja kehittäväällä tavalla tutkielmia ja niiden ohjausta. Kirjan kolmessa artikkelissa

paneudutaan myös opinnäytetöiden vaihtoehtoihin. Marja Tuominen edustaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaa, joka sijoittuu tiedeyhteisöön, mutta on asetuksiltaan yhteinen taideteollisen korkeakoulun kanssa. Tuominen pohtii taiteen ja tieteen yhdistämisen merkitystä opinnäytetöiden näkökulmasta.

Samassa kirjassa Jyrki Jyrkiäinen käsittelee Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella vuodesta 1993 saakka käytössä ollutta ns. ”journalistista tutkielmaa”, joka koostuu journalistisesta työstä ja kirjallisesta tieteellisestä osuudesta.⁶

”Journalistinen teos voi olla lehden artikkelisarja, radio-ohjelma, tv-ohjelma, julkaisun ulkoasusuunnitelma, kuvajournalistinen esitys, hypermediasovellutus tai jokin muu journalismin alaan liittyvä tuote. Tuote voi olla yksittäinen tai useammista yksiköistä koostuva sarja tuotteita.

Journalistisen teoksen tieteellinen erittely tarkoittaa journalistisessa teoksessa sovellettujen ratkaisujen perustelemista. Tämä edellyttää kyseisen journalismin alan ja sitä koskevan tutkimuksen tuntemista.” (Jyrkiäinen 1995, 59)

Aihe on vapaasti opiskelijan valittavissa, sen tulisi kuitenkin olla uutta luova ja innovatiivinen. Töiksi ei hyväksytä mitä tahansa esim. harjoittelussa tai kesätyössä tehtyjä juttuja, vaan koko ”paketti” on suunniteltava

etukäteen. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella on tästä yleisesti käytössä kaksisivuinen journalistisen tutkielman ohjeistus.

Samassa julkaisussa Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteen professori Mikko A. Salo kirjoittaa aiheesta ”Tutkielmanteon uudet muodot ja ohjaaminen”. Hän kuvaa alansa pro gradu –tutkielmia noin 100 sivuisiksi monografioksi, joka usein on ”hitaasti hahmottuva hanke ilman selvää aikataulua” (1995, 49). Siihen latautuu suuriakin odotuksia ja paineita, mutta ongelmien takia työ voi jäädä kesken. Tämä on yksi peruste opinnäytetöiden kehittämiseksi. Yhteiskuntatieteiden dekaanikokous onkin antanut yhteiskuntatieteellisille tiedekunnille suosituksen vaihtoehtoisista tavoista tehdä pro gradu –tutkielma. Näitä ovat *nippugradu*, *päättötyö* ja *annetusta aiheesta annetussa ajassa* -opinnäytetyö.

Nippugradu muodostuu erillisistä osista, joita voivat olla esimerkiksi kirjallisuuskatsaus, empiirisen tutkimuksen raportti, teoreettinen käsitteanalyysi, review-artikkeli tai kirja-arvostelu. Näiden ohjeina voidaan käyttää vaikka tieteellisten julkaisujen käytäntöjä. *Päättötyöllä* viitataan ammatillis-tieteellisille aloille luonteviin käytännöllisiin tehtäviin tai projekteihin, joka voi olla osa tutkielmaa. Kirjallinen osa sisältää sil-

loin tieteellisen perustelun ja erittelyn. Tässä Salo viittaa edellä mainitsemaani Tampereen yliopiston *journalistiseen tutkielmaan*. Viimeinen vaihtoehto *annetusta aiheesta annetussa ajassa* tarkoittaa nimensä mukaisesti sitä, että opiskelijalle annetaan aihe ja tietty aika (esim. 3 kk), jona hän toteuttaa tutkielman. Osalle opiskelijoista pro gradu -työ on liian suuri eikä sitä saa kokonaisuutena haltuun prosessin missään vaiheessa. Tämän muodon vahvuutena onkin hallittu ajankäyttö ja laajuus. Varmuutta lisää myös tieto tehtävän rajauksesta, sisällöstä ja työn tarkka aikataulu. (Salo 1995, 51-53.)

Taiteen ja tieteen yhdistäminen on puhuttanut pitkään. Taideteollisen korkeakoulun asema taidekorkeakouluna on erityinen ja sillä on selkeät omat käytännöt myös opinnäytetöiden osalta.⁷ Taideaineita on myös yliopistoissa, tästä esimerkkinä Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, jonka julkaisun *William Blake, Pekka Puupää ja hän - eli keskusteluja intuitiosta, oivalluksesta ja analyysistä* viimeinen luku on *Vaihtoehtoja "gradua vaille maisterille"*.⁸ Mukana on mm. Heikki Luostarisen artikkeli "Uudistuva lopputyö", jossa hän viittaa edellä esiteltyyn Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella käytössä olevaan journalistiseen tutkielmaan.

Myös vastikään ilmestyneessä *Otsikko uusiksi* pohditaan taiteellisen tutkimuksen menetelmiä ja tavoitteita. Keskiössä on kokemuksellisen esiintuominen, johon haetaan menetelmällistä monimuotoisuutta sekä tieteellisyyttä. Kirja on kuitenkin enemmän suuntautunut jatkotutkintoihin kuin pro gradu -tutkielmien tasolle. (Hannula et al. 2003.)

3.2 Muiden oppilaitosten ohjeet

Kaikista lähimpänä yliopiston kansiogradun ajatusta on Taideteollisen korkeakoulun tutkielmamalli,⁹ jossa gradut jaetaan kolmeen tyyppiin. Näistä *Teoreettinen tutkielma* on lähimpänä perinteistä monografiagradaa tai teoreettisen tutkimuksen raportointia. Kaksi siitä poikkeavaa gradutyyppiä ovat *Käytännön pedagogiikkaan liittyvä lopputyö* ja *Taiteelliseen työhön suuntautunut lopputyö*. Näistä ensimmäisen tavoitteena on suunnitella opetusohjelma, joka sisältää oppilaitos- tai opettajakohtaiset tavoitteet ja opetus-suunnitelmat. Nämä toteutetaan käytännössä siinä oppilaitoksessa, johon ne on suunniteltu. Kirjallisen osuuden muodostaa opetussuunnitelman yksityiskohtainen määrittely ohjeiden mukaan. Sen lisäksi työhön kuuluu joko

tutkiva oppilastyönäyttely, videotaltiointi, julkaisu tai muu raportointi.

Taiteellinen lopputyö puolestaan on nimensä mukaisesti tutkimus taiteellisesta toiminta- ja oppimisprosessista. Työ pitää sisällään taiteellisen produktion lisäksi kirjallisen osuuden, jossa kuvataan lähtökohdat, tavoitteet, työnvaiheet ja –menetelmät, perustellaan erilaisia ratkaisuja, arvioidaan työprosessia sekä produktiota, esitellään menetelmällinen lähestymistapa. Kirjallisen ja taiteellisen osion tulee liittyä kiinteästi yhteen. Molemmat osuudet arvioidaan.

Oulun kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen yksikössä on lähdetty hakemaan vaihtoehtoja perinteiselle gradulle.¹⁰

”Perinteiselle gradunteolle ei ole vaihtoehtoja siinä mielessä, että tieteellisyys täytyy säilyttää ja olla tunnistettavissa työstä joka tapauksessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien olisi tehtävä juuri samanlainen opinnäytetyö.

- Tutkimusraportin rakenteen ei tarvitse välttämättä olla perinteinen siinä mielessä, että teoria, empiria, tulokset ja pohdinta esitetään erillisinä osina. Esimerkiksi ns. letti-malli on mahdollinen eli että

teoreettinen ja empiirinen osa kulkevat rinta rinnan keskustellen toistensa kanssa.

- Tutkielman voi raportoida myös sähköisessä muodossa, esim. CD-rom.
- Toiminta- ja kenttätutkimukset tarjoavat hieman erilaisen tavan tehdä tutkimusta. Tutkimuksen lopputuotteena (empiirisenä osana) voi olla multimediaa, esim. cd-rompun muodossa oleva opetuspaketti tms.
- Historiatutkimukset, esim. kouluhistoriikit.
- Teoreettinen tutkimus: gradussa ei välttämättä tarvitse olla empiiristä osiota.
- Artikkeligradu
- Tutkimusprojekti tietyn teeman ympärillä, jolloin useampi opiskelija sitoutuu tekemään tutkimusta tiettyyn teemaan liittyen sovitussa aikataulussa. Tällainen isompi tutkimusprojekti voisi kuulua ja näkyä laajemminkin.” (Graduopas, 5-6)

Tässä esitetyt vaihtoehdot ovat samansuuntaisia Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan tutkielmien kanssa. Käytännössä esimerkiksi Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen jaoksessa gradut ovat pääasiassa vielä olleet perinteisiä monografioita, ainoastaan muutamia työt ovat sisältäneet liitteenä CD-levyn tai CD-romin.¹¹ Uudet gradumuodot ovat kuitenkin todellisia vaihtoehtoja monografian rinnalla.

3.3 Haastattelut ja pro gradu

Haastateltavissa oli seitsemän (7) opiskelijaa ja kolme (3) henkilökunnan edustajaa. Haastateltavat valitsin yksinkertaisesti niin, että lähdin etsimään opiskelijoita tai ohjaajia, joita kansiogradu jollain tavalla koskettaa tai kiinnostaa, opiskelijat olivat uusmuotoisen gradun tehneitä tai sitä tekeviä Jyväskylän yliopiston opiskelijoita. Tavoitteena ei ollut pyrkiä yleistettävyyteen tai tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseen hakemalla mahdollisimman paljon informantteja tiedon saturatiopisteeseen saakka. Sen sijaan koin tärkeämmäksi sen, että kuulen uusmuotoisia graduja tekevien ja tehneiden opiskelijoiden ajatuksia ja pohdintoja aiheesta, työprosessista, ohjauksesta, tavoitteista, ja ohjeista. Mitä he kokevat tärkeäksi juuri tämän tyyppisen gradun tekemisessä ja sen prosessissa? Haastattelut ohjaajat puolestaan ovat ohjanneet tai ohjaavat graduja, joihin liittyy joku käytännöllinen tai ammatillinen osuus.

Haastattelut ovat olleet hyvin vapaamuotoisia, niistä on olemassa muistiinpanot, mutta ei nauhoituksia tai litterointeja, koska asiasisältöä ei ole tarpeen analysoida niin tarkasti. Keskeistä on kansiograduun liittyvien eri näkökulmien hahmottaminen.

Tähän ryhmään kuuluvat myös pro gradut. Etsin nimenomaan sellaisia töitä, jotka voisivat olla kansiograduja, eli ne sisältävät perinteisestä monografiasta jollakin tavalla poikkeavia aineksia. Opiskelijat edustivat etnologian, taidehistorian, taidekasvatuksen, musiikkikasvatuksen, liikuntakasvatuksen ja journalistiikan opiskelijoita. Tutkielmiin liittyi joku tuotos tai työ, joko oli osa gradua tai sitä analysoitiin itse gradussa. Osassa tuotos oli siis konkreettisesti gradun osa tai sen liite.

Lähelle kansiogradua tulevat myös esim. journalistikassa jo pitkään toteutetut gradut. Opiskelijat ovat olleet itse tuottamassa ja toteuttamassa radio-ohjelmaa, televisio-ohjelmaa tai kirjoittamiaan lehtiartikkeleita tai muuta journalistista työtä, jota gradussa käsitellään eri näkökulmista tai liittäen sen aihe laajempaan viitekehukseen. Työhön liittyy myös itse prosessin arviointi ja prosessin dokumentointi, joita raportoidaan vähän eri tavoin. Työ on ulkoasultaan perinteinen gradu, johon liittyy video/DVD, CD-levy tai erillinen kansio, jossa on itse työ, tuote/tuotos. Tämän tyyppinen gradu on toteutettu myös taidekasvatuksen oppiaineessa (Waronen-Rantamäki 2003).

Portfolio-ajatteluun liittyen haastattelin Jyväskylän yliopiston musiikin laitoksen pro gradu -tutkielmaa

tekevää opiskelijaa. Minja Niirasen työn lähtökohtana on tutkia irlantilaista kansanlaulutyyliä, sean-nós -laulua tarkastelemalla sen historiaa, määrittelemällä sen tyylipiirteet ja tutkimalla hänen itsensä laulamia kelttiläisiä lauluja. Oppinnäytetyö ei ole perus- eikä näyteportfolio, mutta käyttää portfolion ideaa sekä muotoa hyväkseen. Se sisältää useita osia, joita yhdistää saman aiheen tarkastelu eri näkökulmista, sisältäen oman taiteellisen tuotoksen (CD-levy) arviointia. Työhön kuuluu myös tutkimuksen arviointia: onko omaa työtä osattu arvioida kriittisesti ja annettujen kriteerien mukaisesti?

Tämän lisäksi tutustuin Sibelius-Akatemiassa tehtyyn laulun lopputyöhön (Nykänen 2001). Opiskelija itse määrittelee sen portfolioiksi, joka muodostuu saman aiheen ympärille koottavista erillisistä kokonaisuuksista: 1) Teoreettinen osuus, jossa on ajankohtaista tietoa ja tutkimuksia, ja 2) Käytännön osuus, joka sisältää käytännön lauluharjoituksia.

4. Selvityksen yhteenveto

4.1 Kansiogradusta monimuotograduksi

Tehdessäni selvitystä törmäsin monimuotogradun käsitteeseen. Koko selvitysprosessin ajan olin käyttänyt kansiogradun käsitettä kuvaamaan käsiteltävää asiaa. Kuitenkin raportin kirjoittamisvaiheessa alkoi tuntua siltä, että kansiogradu ei ehkä kuitenkaan olisi paras mahdollinen nimitys kuvaamilleni tutkielmatyypeille.

Kansiogradun käsitteeseen liittyy ainakin kolmenlaista sekaannusta, joihin törmäsin prosessin aikana. Ensimmäkin voidaan ajatella, että kansiogradu todella on kansio, johon kerätään opiskeluaikana ”jotain dokumentteja opinnoista”. Tämä kelpaisi sellaisenaan pro gradu -tutkielmaksi. Tämä sekaannus liittyy ainakin osin portfoliogradu-käsitteen käyttöön ja sen sekaannuksiin.

Toiseksi kansio-sana sitoo joskus ajatuksia liikaa fyysiseen muotoon. Voidaan ajatella, että gradun muoto tulee olla oikea kansio, jonka sisälle eri osat sijoitetaan. Näin ei kuitenkaan aina ole. Kolmanneksi kansiogradu-käsite on yksi viidestä humanistisen tiedekunnan määrittelemistä gradumuodoista. Kuitenkin selvitykseni pohjalta tekemä sisältö on laajempi kuin tämä yksi gradutyyppejä. Nämä voisi siis sekoittaa toisiinsa.

Monimuotogradu kuvaa käsitteenä paremmin sitä sisältöä, jonka selvitykseni perusteella näille uusimuotoisille graduille olen koonnut. Kansiogradun käsite on yhä olemassa humanistisen tiedekunnan määritelmässä sekä yhtenä monimuotogradun vaihtoehtona. Monimuotogradun määritelmä on kuitenkin laajempi ja pitää sisällään erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa gradu. Se on käsitteenä hyvä ja kuvaava, eikä sido ajattelua tiukasti tiettyyn tyyppiin tai muotoon. Käytän jatkossa monimuotogradun käsitettä kuvaamaan selvitykseni sisältöä.

4.2 Monimuotogradu

Esitän tässä tiivistetysti joitakin monimuotogradujen piirteitä. Tämä ei siis ole valmis luokittelu, vaan tämän hetkinen yhteenveto tavoista, joita voidaan soveltaa monimuotogradujen tekemisessä. Sisältö ja muoto rakennetaan aina opiskelijan aiheen ja tilanteen mukaan.

Monimuotogradu koostuu useammasta kuin yhdestä osiosta. Tämä erottaa sen perinteisestä monografia gradusta. Osia voivat olla erilaiset ääntä tai kuvaa sisältävät tiedostot, kuten CD-levyt, DVD-levyt, multimedia-tuotokset, tai muut kirjalliset tai kuvalliset tuotokset, sävelteokset/partituurit, julkaistut oppaat/kirjat, artikkelit, ja muut tieteelliset tekstit. Gradu voi

myös rakentua ammatillisen työn tai toteutuksen pohjalte. Monimuotogradun sisältö määräytyy oppiaineen mukaan.

Olennaista on, että monimuotogradu on yhtenäinen, sen eri osat kytkeytyvät toisiinsa ja muodostavat teoreettisesti perustellun kokonaisuuden. Yksi sen osiosta on tutkielman aihepiiriä käsittelevä tieteellisesti painotunut teksti.

Monimuotogradu-tutkielman kohteena voi olla itse tehty tuotos ja/tai sen työprosessi. Riippuu tutkielmien aiheesta ja luonteesta, sekä oppiaineesta miten tuotosta ja prosessia työssä painotetaan. Yleisesti ottaen monimuotograduissa on kuitenkin hyväksyttävää, että työprosessi on näkyvä ja on itsessään tutkimuksen ja arvioinnin kohteena. Tämä sopii hyvin projektiluonteiseen työskentelyyn, jota itse tutkielmankin tekeminen aina on, mutta myös pro gradu -työn aihe voi olla projektityöskentelynä toteutettava asia.

Työprosessin tarkasteleminen on mahdollista suunnittelun ja dokumentoinnin avulla. Työhön tai toimintaan liittyvät päiväkirjat tai muut dokumentit mahdollistavat reflektion ja analyttisen lähestymistavan. Suunnitelmallisuus on keskeinen elementti minkä tahansa oppinnäytetyön tekemisessä, mutta myös se on erityisesti

huomioitava monimuotograduja tehtäessä. Esimerkiksi projektityöskentelyssä on tärkeää hahmottaa kokonaisuus ja sen kaikkien osien laajuudet ja sisällöt.¹²

Oman työn ja työprosessin tarkastelu ei sellaisenaan riitä. Olennaista on, että se suhteutetaan sisältöalueen aihepiiriin kirjallisuuden, aikaisemman tutkimuksen tai teorian kautta. Näin työhön saadaan erilaisia näkökulmia ja viitekehyksiä, joiden avulla toimintaa tai osaamista voidaan tarkastella analyttisesti, kehittää tai syventää.

Monimuotogradu voi pohjautua *projektiin*. Tällöin sen osana voi olla esim. projektikansio, joka sisältää projektinhallinnan dokumentit ja tuotokset. Tämän lisäksi gradu voi sisältää artikkelin tai muun kirjallisen osuuden, jossa käsitellään projektin aihepiiriä siihen liittyvä kirjallisuuden, teorian tai menetelmän kautta. Myös projektissa mahdollisesti tuotettu konkreettinen tuotos ja sen analyysi voi olla osa gradua.

Portfolio-ajattelu on yksi tapa rakentaa monimuotogradu. Sille kuten ei muillekaan monimuotogradun muodoille voida asettaa tiukkoja malleja. Tyypillistä sille kuitenkin on oman työn, osaamisen tai taiteellisen tuotoksen näkeminen prosessina ja oppimisena, joka tukee kasvua ja kehitystä. Toiminnallamme on historia,

tämän hetkinen tilanne, ja johonkin tähtäävä tulevaisuus. Portfolion tehtävänä on olla myös asiantuntijuiden kehittymisen perusta.

Monimuotogradussa ei kuitenkaan välttämättä ole kumpaakaan, projekti tai portfolio näkökulmaa. Se voi olla myös erilaisista tuotoksista koottu tarkoituksenmukainen ja suunniteltu kokonaisuus, joka ei erikseen sisällä näkyvää ja erillistä prosessia kuvaavaa osuutta. Tällöin se on lähempänä perinteistä tieteellistä gradua, joka on toteutettu perinteisestä gradusta poikkeavassa muodossa.

Monimuotogradu voi myös olla monitieteinen kokonaisuus, jossa erilaiset tiedot ja taidot yhdistyvät. Sitä voidaan tehdä myös yhteistyössä eri tahojen kanssa, esimerkiksi projekteissa voi olla mukana eri alojen tekijöitä ja toimijoita, jossa opiskelijalla on oma rajattu tehtävänsä.

4.3 Työn laajuus

Tällä hetkellä pro gradu –tutkielman laajuus opintoviikkoina on 20. On hyvin todennäköistä, että nyt työsnettävä Bolognan tutkinno uudistusprosessi tulee määrittelemään pro gradu –tutkielman laajuuden samaksi, joka pisteinä tulisi siis olemaan 40.

Tutkielman laajuus opintoviikkoina ajatellen on aivan sama niin perinteisessä monografia- kuin monimuotogradussakin. Työmäärän suhteuttaminen tutkielman sisältöön voi kuitenkin monimuotogradujen suhteen olla hankalampaa. Tärkeää on, että pystyttäisiin etukäteen hahmottamaan kokonaisuus, ja sen erilaiset tai erityyppiset osiot, joiden laajuuden ja työmäärän arvioiminen vaatii huolellista paneutumista ja suunnitelmallisuutta. Esimerkiksi projekteista tulee helposti laajoja ja niihin liittyvä muu kirjallinen työ, esimerkiksi projektisuunnitelmien ja –raporttien laatiminen, käsikirjoitukset, tieteellinen selvitystyö voivat kasvaa laajuudeltaan suuriksi, ja projekti voi myös olla pitkäkestoinen. Projektien toteuttaminen taide- ja kulttuurialueissa kestää usein useita kuukausia, enemmänkin. Tapahtumien tai näyttelyiden järjestäminen tai oman asiantuntijuuden tai osaamisen kehitysprosessin arvioiminen vaatii aikaa ja järjestelmällistä osallistumista ja työskentelyä. Avainasemassa onkin suunnitelmallisuus ja jonkinlaisen kokonaisuuden hahmottaminen alusta asti. Näin voidaan paremmin arvioida työn laajuutta.

Muista uusista gradumuodoista myös *Artikkeligradu* (artikkelikokoelma ja yhteenveto), on mielestäni ongelmallinen juuri laajuuden määrittelyssä. Kuinka monta

ja minkä tasoista artikkelia opiskelijan voidaan olettaa kirjoittavan pro gradu -tutkielmaan? Tärkeä kysymys on myös artikkelien julkaiseminen, pitääkö artikkelien olla julkaistuja? Voidaanko tarkkoja määritelmiä asettaa, olisiko sopiva artikkelien määrä ehkä yksi tai kaksi artikkelia avoimissa julkaisuissa? Voiko artikkeli olla julkaisematon? Keskeistä kuitenkin on, että työ on artikkelimuotoinen ja suhteutuu opintoviikkomäärään. Artikkelin voi olla osa myös monimuotogradua, siinä se suhteutetaan esimerkiksi projektin tai tuotoksen laajuuteen.

Opinnäytetöiden laajuutta voidaan suhteuttaa liittämällä sen osioita muihin opintoihin. Muuntokoulutuksessa on toteutettu opinnäytetöitä, jotka tietyiltä osiltaan on tuotettu projektiopinoissa. Myös muita opintokokonaisuuksia voidaan suunnitella niin, että ne tukevat pro gradu -työtä. Tämä onkin jo käytäntö useissa maisteriohjelmassa, joissa opiskelija jo opintoja aloittaessaan sopii hänen tulevan tutkielman aiheensa tai erityisalueensa. Opintokokonaisuuksia voidaan pitkälle suunnitella myös jatko-opintoja ajatellen.

4.4 Ohjaus ja suunnittelu

Jo edellä esitetty perusteita sille, miksi monimuotogradun tyyppinen tutkielma täytyy suunnitella hyvin. Tär-

kein tekijä onkin siis kokonaisuuden hahmottaminen, joka pitää sisällään työn mm. tarkoituksen ja kokonaisuustavoitteen, eri osien sisällöt ja laajuudet, asian käsittelyssä käytettävät viitekehykset ja teoriat. Vaatimukset monimuotogradujen sisällöstä vaihtelevat esimerkiksi siinä, voiko se sisältää aikaisemmin tehtyjä tuotoksia vai ei? ¹³ Joissakin tapauksissa on järkevää, että vasta suunnittelussa määritetään mitä tuotokset ovat, miten ja milloin ne toteutetaan, ja miten ne liittyvät gradun kokonaisuuteen. Joskus voi olla mahdollista käyttää materiaalia joka on tuotettu aikaisemmin osittain tai kokonaan. Joka tapauksessa aiheen liittäminen viitekehukseen tai laajempaan kokonaisuuteen ja asian tarkastelu tutkimuksellisesti pitäisi olla osa koko prosessia. Näin pystytään paremmin arvioimaan kokonaisuutta ja myös sen laajuutta.

Pro gradu -tutkielmien ohjaus on aina ohjaajan näkökulmasta vaativaa ja opiskelijan näkökulmasta erittäin tärkeä työn etenemisen ja valmistumisen kannalta. Monimuotoiset gradut asettavat uudenlaisia haasteita ohjaukselle. ¹⁴ On ohjaajan tehtävä varmistaa, että opiskelijalla on työhön tarvittavat valmiudet, tai onko niitä mahdollista hankkia graduprosessin puitteissa. Usein

tarvitaan monialaista ohjausta gradun tarpeen mukaan (tekniset toteutukset, jne.).

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa on pohdittu ohjauksen vaatimuksia taiteen ja tieteen yhdistävissä opinnäytetöissä.

”Vaikka tiedollinen ja taidollinen, esteettinen ja teoreettis-analyttinen elementti eivät muodostakaan intermediaarista risteytymää, ne kuitenkin ovat samanaikaisesti läsnä taiteiden tiedekunnan opinnäytetöissä ja näin ollen myös asettavat omat vaatimuksensa opinnäytetöiden ohjaukselle. Tilanne edellyttää ohjaajavoimilta kokonaisuudessaan sekä tiedollisia että taidollisia valmiuksia mutta tämän lisäksi (ja tähän liittyen) valmiutta rohkeisiin rajanylityksiin, kykyä luovaan yhteistyöhön ja avointa asennetta.” (Tuominen 1995, 43).

En pyri tässä rakentamaan ohjauksen mallia, mutta on hyvä huomioda uusmuotoisten gradujen ja aineyhdistelmien vaatimukset ja haasteet myös ohjaajan näkökulmasta.

4.5 Yleisiä viitekehyksiä

Osa monimuotograduista on sisällöltään oman työn reflektointia ja prosessinäkökulmaa korostavia. Oman työprosessin sisällyttäminen osaksi gradua koetaan usein jotenkin ongelmalliseksi. Ajatellaan, että on mahdollista, että työstä tulee liian subjektiivinen ja omaan

prosessiin keskittyvä, jolloin työ ei täytä tieteellisen opinnäytetyön kriteerejä.

Etäisyys omaan työhön tuleeekin teorian, metodologian ja/tai kirjallisuuden kautta. Tarkasteltujen pro gradu -tutkielmien, muun kirjallisuuden ja keskustelujen pohjalta nousi esiin muutamia ns. yleisiä teorioita ja käsitelmille, jotka sopivat hyvin monimuotogradujen viitekehyksiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi toimintatutkimus, erilaiset asiantuntijateoriat, autobiografia, fenomenografia, tapaustutkimus, ja narratiivisuus.¹⁵

Useiden viitekehysten tarkoitus on sitoa tutkija osaksi prosessia ja tuoda työhön oman toiminnan reflektiivisyyttä. Työn reflektiivisyyttä voidaan lähestyä myös teoreettisesti esimerkiksi asiantuntijan reflektiivisten arviointien kautta.¹⁶ Toimintatutkimus on viimeaikoina ollut kiinnostuksen kohteena niin ammattikorkeakoulujen kuin yliopistojenkin opinnäytetöiden kohdalla. Vaikka sitä on toistaiseksi käytetty yliopistojen opinnäytetöissä vähän, oppiala ja -ainekohtaiset erot ovat suuria. Toimintatutkimuksen eri teorioita yhdistää ”käytäntöihin suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin [...] Yhdistävistä piirteistä huolimatta sovellettavat tai kehiteltävät teoriat, tutkimusten kohteet ja kysymysten

asettelut voivat olla hyvinkin erilaisia.” (Kuula 1999, 10.)¹⁷

On myös aiheita, joista ei ole tehty aikaisempaa tutkimusta eikä muutakaan aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ole opiskelijalla käytettävissä. Tällaisia aiheita voisivat olla esimerkiksi erilaisiin taitoihin ja käytänteisiin liittyvät työt. Työn tekijä on itse harjoittanut käytänteitä ja haluaisi tuottaa omasta osaamisestaan kirjallista tietoa. Tällöin aihetta lähestytään oman kokemuksen kautta ja sitä voidaan kuvata esim. autobiografian avulla. Työ ei kuitenkaan saa sen asiasisältöä reflektovaa välinettä kirjallisuudesta tai teoriasta. Tällaisessa tapauksessa reflektointimateriaali voidaan ”tuottaa” vaikkapa vertaisarviointien ja ”mestari/kisälli” asetelman kautta.

Myös portfolio-ajattelu voi toimia työn yleisenä viitekehyksenä, joka jäsentää työn kokonaisuutta. Tällöin työ noudattaa ”prosessiorientoitunutta toimintamallia, joka noudattelee toimintatutkimuksen ja kokemusperustaisen oppimisen periaatteita” (Vilkki & Airaksinen 2003, 4). Tarkastelun alla on kirjoittajan henkilökohtainen kasvun ja kehityksen prosessi, oppimisprosessi, joka on näkyvä myös työn kirjallisessa muodossa.

4.6 Muoto

Myös gradun fyysinen muoto askarruttaa ja herättää kysymyksiä. Vaikka muoto on hyvin yksinkertaiselta tuntuva asia, useita opiskelijoita askarruttaa, voiko gradun mukaan liittää vaikka konkreettisen kansion, jos työn muoto ei taivu perinteisten A4 kansien väliin. CD-levy on muodoltaan kaikista helpoin sijoitettava, sen voi sujauttaa vaikka gradun takakanteen kiinnitettyyn muovitaskuun tai pussiin.

Yhtenä ehdotuksena esitettiin, että tutkielma voisi olla kierrekansio, jossa sen eri osiot voidaan erottaa värillisellä kartongilla. Tämä helpottaa luettavuutta ja myös käytettävyyttä, erityisesti jos työn osana on esimerkiksi musikaalin partituuri, joka on tarkoitettu soitettavaksi, tai muu käytännöllinen materiaalikokonaisuus.

Voisiko gradu olla kokonaan elektronisessa muodossa? Kuten tietopohjaiset multimediat miksei myös gradu kokonaisuudessaan, artikkeleineen ja projektikansioineen voisi olla elektronisessa muodossa, tallennettuna CD-levylle. Elektroniset julkaisut ovat kaiken kaikkiaan lisänneet suosiotaan myös tutkimustulosten julkaisujen joukossa, eikä muoto vähennä julkaisun arvoa. Esimerkiksi Oulun yliopiston musiikkikasvatuksessa gradun raportoiminen CD-levyllä on kirjattu Gradu-oppaa-

seen. Muodolliset kysymykset eivät saisikaan liikaa kahlita luovaa ajattelua monimuotogradujen mahdollisuuksista.

4.7 Arviointi

Monimuotogradut voivat olla monitieteisiä ja pitävät mahdollisesti sisällään osioita tai menetelmiä, jotka ovat kaukana pääaineen substanssista. Tällaisia ovat esimerkiksi multimedian sisältävät työt, joissa selkeästi tarvitaan osaamista myös multimedian tuottamisen alueelta, vaikka sisältö tuotetaan oman pääaineen asiantuntijuuden kautta.

Arvioinnissa tarvitaan monitieteistä yhteistyötä. On kohtuutonta vaatia tai edes esittää, että esimerkiksi taideaineissa pro gradu –tutkielmien tarkastajien pitäisi arvioida kokonaan toisen alan osaamista. Käytännössä monialaisissa töissä toinen tarkastaja onkin valittu tarpeen mukaan alalta, joka soveltuu työn aiheeseen. Esimerkiksi taideteollisessa korkeakoulussa tämä on vakiintunut käytäntö, joka toimii hyvin.¹⁸

4.8 Monimuotogradu ja humanistisen tiedekunnan määritelmät

Humanistisen tiedekunnan gradumääritelmiä voidaan suhteuttaa monimuotogradun määritelmään kahdella

tavalla. Voidaan ajatella, että monimuotograduja ovat kaikki muut neljä vaihtoehtoa, paitsi perinteinen *monografigradu*, joka on ja tulee olemaan pääasiallinen opinnäytetyön muoto yliopistossa. Monimuotograduja olisivat siis *Artikkeligradu*, *Tutkimusalueen tai tutkimusongelman kirjallisuuden arvioiva kartoitus*, *Oman työn työnäyte*, *”kansiogradu* ja *Yhdistetty kirjallinen ja digitaalinen tai perinteistä kuvaa, ääntä tai muita esitysmuotoja hyödyntävä pro gradu*.

Toisaalta voi olla, että *artikkeligradu* tai *kirjallisuuden kartoitus* sisältää vain yhden osan, joka on kirjallinen teksti. Voidaan myös ajatella, että monimuotogradun määritelmän voidaan katsoa pitävän sisällään humanistisen tiedekunnan kaksi viimeistä tutkielman tyyppiä: 4. *Oman työn työnäyte*, *”kansiogradu* ja 5. *Yhdistetty kirjallinen ja digitaalinen tai perinteistä kuvaa, ääntä tai muita esitysmuotoja hyödyntävä pro gradu*

Joka tapauksessa monimuotogradun käsite on laaja ja sen sisältämiä tyyppejä voidaan määritellä eri tavoin. Toivottavaa ja todennäköistä on, että määritelmät tarkentuvat ja vakiintuvat käytössä, eli niihin liittyvät käytänteet muovaavat niitä.

5. Mihin ja miksi monimuotogradua tarvitaan?

Näyttää siltä, että erilaiset ja uudet pro gradu -tutkielmat ovat yleistymässä mahdollisina opinnäytetyön muotoina. Monimuotograduihin luettavia opinnäytetöitä on tehty jo pitkään, määrällisesti niitä tehdään kuitenkin vielä vähän. Viimeisen viiden vuoden aikana ilmestyneiden julkaisujen perusteella on selvää, että aihe on ajankohtainen ja saamassa virallisen aseman. Nyt tarvitaan määritelmiä, keskustelua ja tietoa sisällöistä ja muodoista. Halu monimuotogradun ja muiden uusmuotoisten gradujen tekemiseen on lähtenyt usein ruohonjuuritasolta, opiskelijoilta ja laitoksilta. On hyvä, että se on otettu myös vakavasti myös yliopiston hallinnossa. Jyväskylän yliopiston humanistinen tiedekunta on tässä suhteessa reagoinut asiaan ensimmäisten joukossa.

Kaikista selkein opiskelijaryhmä, jolle monimuotogradu opinnäytetyön muotona sopii, ovat työelämään integroituneet opiskelijat. Osa heistä on opiskellut koko ajan työn ohessa, osa aloittanut opinnot vasta työelämässä oltuaan, ja osa jatkaa opintojaan työelämästä johtuneen tauon jälkeen. Heille pro gradu -työn

liittäminen työprojektiin on motivoivaa ja antaa mahdollisuuden tutkia ja syventää omaa asiantuntijuuttaan. Monimuotogradu voi olla myös mahdollisuus laajentaa oman asiantuntijuuden kenttää ja siten jopa parantaa omia työmahdollisuuksia. Yliopisto puolestaan saa tutkielmiin ja opintoihin kaivattua näkemystä ja kokemusta työelämään ja sen mahdollisuuksiin, haasteisiin ja tarpeisiin.

Toinen selkeä kohderyhmä monimuotogradulle ovat niiden oppiaineiden opiskelijat, joilla on suhteellisen selkeä ammatinkuva, johon he valmistuvat. Tällaisia oppiaineita ovat esimerkiksi journalistiikka, museologia ja opettajan pätevyyden antavat oppiaineet. Näissä on tarpeellista ja usein myös järkevää rakentaa pro gradu -tutkielma omaa ammatinkuvaa tukevaksi ja rakentavaksi.

Entäs sitten ne opiskelijat, joiden pääaineena on perinteinen ns. tieteellinen oppiaine, joka ei valmistu suoraan mihinkään ammattiin? Heille monimuotogradu on mahdollisuus tuoda opintoihin teoreettisten opintojen lisäksi käytännöllinen lähestyminen työhön, johon ehkä ajattelee tai haluaa työllistyvänsä. Silloin monimuotogradu antaa tärkeän kosketuksen työelämään, konkreettisesti kehittää osaamista ja asiantuntijuutta.

Syventävissä opinnoissa on mahdollisuuksia rakentaa esimerkiksi projektien, harjoittelujen ja sivuaineiden avulla pro gradu –työhön tähtääviä kokonaisuuksia.¹⁹

Monimuotograduihin voi liittyä myös taiteellinen osuus ja oman tekemisen kokemuksellisuuden tai esteettisyyden tarkastelu. Tapoja ja menetelmiä, sekä esimerkkejä vastaavanlaisista tutkielmista löytyy esim. taideteollisesta korkeakoulusta, jossa sen käytänteitä on luotu.

On vielä epäselvää eri oppiaineiden kesken mitä monimuotogradulla tarkoitetaan. Tutkielmia, jotka sisältävät käytännöllisen työn ei välttämättä aina mielletä monimuotograduiksi. Tämä koskee erityisesti graduja, jotka ovat muodoltaan perinteisiä kansitettuja graduja, ja joissa muu materiaali on myös paperimuodossa, joka on sidottu osaksi työtä tai sen liitteeksi. Näissä tapauksissa mielestäni ole mielekäästä väitellä siitä, ovatko gradut monimuotograduja vai ei. Terminologia tulee vakiintumaan, vaikkei kaikkiin tiedekuntiin tai oppiaineisiin varmastikaan voida luoda yhtenäistä käytäntöä. Myös sisällölliset vaatimukset tulevat vaihtelevaan kuten tälläkin hetkellä. Tärkeää on kuitenkin jatkaa keskustelua uusista pro gradu –tutkielman muodoista ja aktiivisesti muodostaa kuvaa niistä tarpeista, joita

tulee opiskelijoiden, laitosten tai vaikkapa koulutuspoliittisten linjausten tahoilta.

Monimuotogradu herättää keskustelua myös, koska siinä nähdään yhtäläisyyksiä ammattikorkeakoulujen lopputöihin. Pelkona on, että pro gradu –tutkielman tieteellisyys kärsii esim. ammatillisuuden tai asiantuntijuuden korostamisen kustannuksella, eikä yliopisto pysty kohta erottautumaan ammattikorkeakouluista edes opinnäytetöidensä perusteella. Tämä näkökulma on hyvä pitää esillä ja keskustelussa mukana. Yliopiston rooli tiedekorkeakouluna täytyy huomioida. Monimuotogradujen tekeminen ei kuitenkaan tarkoita tieteellisyyden vähenemistä. Teorian ja käytännön yhteensovittamista ei yliopistoissa tule vierastaa.

Perinteisen pro gradu –tutkielma tulee säilymään ja sillä on omat vahvat perustelunsa ja tarpeensa. Monimuotogradu ei mielestäni ole haukkaamassa tilaa perinteisiltä opinnäytetöiltä. Se antaa erilaisen mahdollisuuden rakentaa asiantuntijuutta ja siltoja käytäntöön, tutkimuksellista otetta ja tieteellisen opinnäytetyön vaatimuksia unohtamatta. Näen sen myös yhtenä varteenotettavana mahdollisuutena opiskelijoille, joiden pro gradu –työ on syystä tai toisesta jäänyt tekemättä.

Selvitykseni tuloksena tuotettu monimuotogradun ohjeistus tulee olemaan suuntaa antava, esimerkkejä sisältävä ja erilaisia vaihtoehtoja korostava kokonaisuus. Kaikkia mahdollisia monimuotograduja ei ole vielä tehty eikä sen kaikkia muotoja ja sisältöjä pystytä ennakolta määrittelemään. Opiskelijan kannalta on kuitenkin tärkeää, että hän voi mahdollisimman konkreettisesti hahmottaa minkälaisia mahdollisuuksia siihen sisältyy. Sen jälkeen täytyy antaa tilaa luovuudelle ja innovatiivisuudelle.

Viitteet

¹ Palaan näihin yksityiskohtaisemmin luvussa 3.1.

² Jyväskylän yliopisto, Humanistinen tiedekunta, tiedekunta-neuvoston pöytäkirja 2/2002 pykälä 11.

³Lähde: <http://www.jyu.fi/tdk/hum/arvostelu.html>
22.12.2003.

⁴ Riitta Koikkalaisen loppuraportti ” Kansiogradun mahdollisuuksista humanistisissa oppiaineissa 2003, 3.

⁵”Mitä aikuiskasvatus on tänään?” Aikuiskasvatuksen VI tutkijatapaaminen Jyväskylän yliopistossa. Järjestäjinä Aikuiskasvatuksen tutkimusseura ry ja Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos.

⁶ Tampereen yliopiston professori Jyrki Jyrkiäinen käsittelee aihetta artikkelissaan ”Mistä aineksia uuden tyyppiseen tutkielmaan?”. *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot* (1995). Hän esittää tutkielman taustoja, sen perusteluja, arvosteluperusteita, sekä kokemuksia journalistisista graduista.

⁷ Tästä lisää seuraavassa alaluvussa.

⁸ Toimittanut Marja Tuominen. 1994. Julkaisu on syntynyt Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan järjestämästä tutkijatapaamisesta 1993.

⁹ Ks. myös Koikkalainen 2003, 4.

¹⁰ Graduopas. Koonnut Irene Turtinen. Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö:
<http://www.edu.oulu.fi/kasope/opinto/gradopas.rtf>

¹¹ Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen professori Maija Fredriksonin tiedonanto 28.1.2004.

¹² Laajuudesta ja suunnittelusta lisää seuraavissa luvuissa.

¹³ Etenkin maisteriopintoja suorittavilla työelämässä jo mukana olleilla aikuisopiskelijoilla voi olla jo aiemmin tehtyjä tuotoksia, joita gradussa voidaan hyödyntää.

¹⁴ Ohjauksysymystä on käsitelty mm. kirjassa *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot*.1995.

¹⁵ Heikki Ruismäki esittää artikkelissaan näkökulmia opettajan kriittisen kasvun edistämiseksi (Liston & Zeichner 1987, 129). Näitä ovat: 1) toimintatutkimus, 2) etnograafiset tutkimukset, 3) artikkelikirjoittaminen, 4) opetussuunnitelma-analyysi ja kehittäminen, ja 5) opettaja ohjaajana ja tukihenkilönä.

¹⁶ Anna-Maija Pirttilä-Backman (1997) esittää asiantuntijan reflektiivisen arviointitaidon kehittymisen seitsemän kehityksellisen askeleen kautta. Asiantuntijan tulee kyetä reflektiivisyyteen korkeimmilla tasoilla.

¹⁷ Kirjassaan *Toimintatutkimus – Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä* Kuula tarkastelee toimintatutkimuksen perusteita, historiaa, metodisia lähtökohtia ja tutkijan roolia.

¹⁸ Myös arviointiin liittyviä kysymyksiä on käsitelty Jyrki Jyrkiäisen artikkelissa ”Mistä aineksia uuden tyyppiseen tutkielmaan?”. *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot* (1995).

¹⁹ Harjoitteluun liittyvät käytännöt vaihtelevat suuresti eri laitoksilla. Harjoittelun voi kytkeä hyvin myös monografia-graduun ja näin lisätä työelämäorientaatiota. Ks. esim. Katja Teräväisen Jyväskylän yliopiston tutkimus- ja työelämäpalvelulle tekemä raportti ”Suuntana valmistuminen ja työelämä! Opintoneuvonnan ja -ohjauksen kehittäminen Jyväskylän yliopistossa.” 2000.

Lähteet

- Hakala, Juha. 1998. *Opinnäyte luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas.* Gaudeamus, Helsinki.
- Hakala, Juha T. 2004. *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille.* Gaudeamus, Helsinki.
- Hannula, Mika & Suoranta, Juha & Vadén, Tere. 2003. *Otsikko uusiksi. Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat.* 23°45. Eurooppalaisen filosofian seura.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2001. "Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena." Kirjassa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Toim. Juhani Aaltola & Raija Valli. Chydenius-Instituutin julkaisuja 3/2001.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2001. *Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tuleminen taito. Narratiivisen identiteettityön kehittäminen opettajankoulutuksessa toimintatutkimuksen avulla.* Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 175. Väitöskirja.
- Jyrkiäinen, Jyrki. 1995. "Mistä aineksia uuden tyyppiseen tutkielmaan?" *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot*. Artikkeleita 1.-2.12.1994 pidetystä Tutkielmaopintojen ohjaaminen –seminaarista. 1995. Toim. Juha Hakala. Koulutus- ja tiedepolitiikan linjan julkaisusarja no. 25, Opetusministeriö.
- Kallioinen, Outi. 2001. *Kadettien pedagoginen asiantuntijuus. Hermeneuttinen toimintatutkimus.* Maanpuolustuskorkeakoulu, koulutustaidon laitos. Julkaisusarja 2, no.8.
- Kuula, Arja. 1999. *Toimintatutkimus. Kenttätutyötä ja muutospyrkimyksiä.* Vastapaino, Tampere.
- Laatua opinnäytteen ohjaukseen. 1996. Toim. Helena Aittola & Juha Hakala. Chydenius-Instituutin tutkimuksia 2/1996.
- Laine, Timo. 2001. "Miten kokemusta voidaan tutkia". Kirjassa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Toim. Juhani Aaltoila & Raija Valli. Chydenius-Instituutin julkaisuja 3/2001.
- Liston, D.P. & Zeichner, K.M. 1989. "Critical pedagogy and teacher education." *Journal of education* 169 (3), 117-137.
- Nykänen, Noora. 2002. *Ääni- ja hengitysharjoitukset laulun alkeisopetuksessa.* Sibelius-Akatemia, kirkkomusiikin osasto. Laulun kirjallinen työ.
- Pirttilä-Backman, Anna-Maija. 1997. " Miksi asiantuntijan tulee kyetä reflektiivisiin arviointeihin?". Kirjassa *Muuttuva asiantuntijuus*. Toim. Juhani Kirjonen, Pirkko Remes, Anneli Eteläpelto.
- Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot*. Artikkeleita 1.-2.12.1994 pidetystä Tutkielmaopintojen ohjaaminen –seminaarista. 1995. Toim. Juha Hakala. Koulutus- ja tiedepolitiikan linjan julkaisusarja no. 25, Opetusministeriö.
- Ronkainen, Heli. 2002. *Verkkoreportaasi ilmaismuotona. Verkkoreportaasin työ- ja esitystavan tarkastelua.* Journalistiikka, Pro Gradu.
<<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/h/helron.pdf>>
- Ruismäki, Heikki. 1996. "Näkökulmia tutkielmaopintojen kehittämiseen ja uudentyyppisiin musiikkikasvatuksen tutkielmiin." Kirjassa *Laatua opinnäytteen ohjaukseen. Näkökulmia tutkielmaopintoihin*. Toim. Helena Aittola & Juha Hakala. Chydenius-Instituutin tutkimuksia 2/1996.

- Salo, Mikko A. 1995. "Tutkielmanteon uudet muodot ja ohjaaminen". *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot*. Artikkeleita 1.-2.12.1994 pidetystä Tutkielmaopintojen ohjaaminen –seminaarista. 1995. Toim. Juha Hakala. Koulutus- ja tiedepolitiikan linjan julkaisusarja no. 25, Opetusministeriö.
- Skaniakos, Terhi. "Salpa ja Ruuskaset projekteiksi. Artes Liberalesin uudet gradumallit." *Tiedonjyvä*. Jyväskylän yliopiston tiedotuslehti. No 8 – 2.12.2003. Ss. 10-11.
- Teräväinen, Katja. 2000. *Suuntana valmistuminen ja työelämä! Opintoneuvonnan ja -ohjauksen kehittäminen Jyväskylän yliopistossa*. Jyväskylän yliopiston tutkimus- ja työelämäpalvelu.
- Tuominen, Marja. 1995. *Pro Gradu, sen ohjaus ja sen vaihtoehdot*. Artikkeleita 1.-2.12.1994 pidetystä Tutkielmaopintojen ohjaaminen –seminaarista. 1995. Toim. Juha Hakala. Koulutus- ja tiedepolitiikan linjan julkaisusarja no. 25, Opetusministeriö.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina. 2003. *Toiminnallinen opin- näytetyö*. Tammi, Helsinki.
- Waronen-Rantamäki, Aune. 2003. *Vierailu kauneuden taloon. Miten pala elämää muuttuu äänikerronaksi: erään radiodokumentin tarina* +radiodokumentti *Olipa kerran kauneus* Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, taidekasvatus. Pro Gradu.

Liite 1.

Esimerkkejä kansigraduista

Heli Ronkainen, 2002. *Verkkoreportaasi ilmaisumuotona. Verkkoreportaasin työ- ja esitystavan tarkastelua.* Journalistiikka.

- Projektina verkkoreportaasin toteuttaminen, gradussa tarkastellaan työprosessia ja sen lopputulosta, päiväkirja työprosessista, tutkimuskirjallisuus koko ajan prosessin tarkastelussa mukana. Liitteenä verkkoreportaasi "Sekahaku" CD-rom.

Aune Waronen-Rantamäki, 2003. *Vierailu kauneuden taloon. Miten pala elämää muuttuu äänikerronnaksi: erään radiodokumentin tarina +radiodokumentti Olipa kerran kauneus* (liite CD-levy). Taidekasvatus.

- Kirjallinen osio on radiodokumentin *Olipa kerran kauneus* tekemisen prosessin tutkimus. Dokumentti käsittelee itse lapsuudessa koettua onnettomuutta. Se etenee onnettomuuden kuvauksesta siihen, miten tapauksesta tuli äänikerrontaa. Siinä tarkastellaan autoetnografisen metodin avulla tätä prosessia. Kirjalliseen osioon kuuluu liitteinä myös ohjelman käsikirjoitus sekä noin puoli vuotta ennen ohjelmantekoa kirjoittamani naistutkimuksen essee, jossa ohjelman peruskysymykset ovat jo näkyvillä.

Minja Niiranen. Työnimi: *Sean-nós -laulutyylin salat -laulajan ja tutkijan näkökulma.* Musiikkikasvatus. Gradun sisälllys:

- Kirjallisuuskatsaus
  - irlantilaisen kansanlaulun ja sean-nós -tyylin historiaan ja kontekstiin
  - Sean-nósin tärkeimpien tyylipiirteiden määrittely
- Autobiografia
- Oman laulun analysointi /CD-levy, (kolmessa projektissa)(CD:llä myös laulajan esikuvien esimerkkejä)

Teija Lammi. Työnimi: *"Transformer"- näyttelyprojekti.* Taidehistoria.

Gradun pohjalla on Porin taidemuseoon toteutettu näyttely "Transformer". Työ sisältää seuraavat osat:

- Projektipäiväkirja
- "Transformer" näyttelyluettelo
- "Näyttelyripustus esteettisenä työkaluna" -artikkeli (julkaistaan)

Jussi Laitinen. Työnimi: *Tutkiva ympäristöjournalismi ja Vuosaaren myrkyt. Erään työprosessin analyysi*. Journalistiikka.

- Kantava teema on tutkiva ympäristöjournalismi. Tarkastelen omaa journalistista työprosessia (Helsingin Sanomissa kesällä 2003) tiedonhankinnan ja lähdekritiikin näkökulmasta. Työprosessin tuotokset ovat gradussa liitteenä (ns. journalistinen osa): 17 lehtijuttun sarja Vuosaaren sataman myrkkylöydöistä ja sen seurauksista. Tutkimuskysymys vielä kiteytettynä: millainen työprosessi Vuosaari-juttujen taustalla on tiedonhankinnan ja lähdekritiikin näkökulmasta? Toivon mukaan saan ko. Hesarin sivut juttuineen gradun kylkeen A3-kokoisina väritulosteina.

Ari Häyrinen. Työnimi: *Oulaisten kirkon 3D-mallinnus*. Taidehistoria.

- *Oulaisten kuvakirkko*. Oulaisten tuhoutuneesta kirkosta yhteistyönä kirjoitettu kirja – Häyrisen tekemät rekonstruktio kuvat.
- Rekonstruktioiden rakentamista koskevan tutkimusmateriaalin [www-sivusto](http://www.sivusto)
- Artikkelit: Building the Past. Käsittelee 3D-mallinnuksen kahta tapausta, sen toimivuutta, ongelmia, ja metodologiaa. Julkaistaan.

*Jyväskylän yliopiston taide- ja kulttuuriaineiden
muuntokoulutuksen julkaisu 3 / Artes Liberales*